

Robert BOŃKOWSKI*
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Оригинални научни рад
Примљен: 18.11.2019.
Прихваћен: 12.02.2020.

ФОНЕТСКЕ СКРАЋЕНИЦЕ У СРПСКОМ И ПОЉСКОМ ФАМИЛИЈАРНОМ ЈЕЗИКУ – СЛИЧНОСТИ И РАЗЛИКЕ

У раду је реч о лексци у фамилијарном/разговорном/жаргонском језику у смислу редукције појединих гласова и/или целих група гласова код Срба и код Пољака. За анализу су изабране апокопе, синкопе и аферезе у једном од јужнословенских и једном од западнословенских фамилијарних језика – то јест у српском и пољском језику. У раду је примењена поредбена метода анализе појаве елизије у два језика. Анализа језичке грађе довела је до закључка да српски и пољски фамилијарни језик често користе елизију и сва три типа фонетских скраћеница су присутна и у једном, и у другом језику (уз мало одступање од правила – једино је афереза чешћа појава код Срба, него код Пољака).

Кључне речи: српски језик, пољски језик, фамилијарни језик (говор), фонетика, елизија.

1. Увод

Анализирајући богату српску литературу, а пре свега различите речнике, може да се констатује да се фамилијарни језик мање више поистовећује са разговорним језиком. И још даље – са жаргоном. Битно је овде нагласити да је такав приступ проблему видљив у јужнословенској лингвистици. Добро образложење овог проблема, чини се, дао је Никола Кошћак у књизи *Šrajbenzi spiku? Stilovi hrvatske žargonske i žargonizirane proze 1990-ih i 2000-ih*¹ (Кошћак 2018). Како пише аутор:

Odnos kolokvijalnog spram standardnog jezika u hrvatskom je kontekstu prilično kompleksan, i to ne samo zato što se kao varijante kolokvijalnog jezika mogu smatrati razni žargoni i dijalekti ili zato što je status jednog vrlo važnog dijela (opće)kolokvijalnog leksika – vulgarizama

---

* robert.bonkowski@us.edu.pl

¹ Приступ свим цитираним веб-страницама у раду је од 10.09.2017. до 31.10.2019.

i raznih pejorativnih izraza – spram norme često neodređen. Naime sudeći prema nekim funkcionalnostilističkim opisima, i tzv. razgovorni stil standardnoga jezika mogao bi se smatrati jednom – društveno osobitom – varijantom kolokvijalnog jezika. Tako o tom stilu na nekim mjestima piše Josip Silić, smatrajući ga „potkom standardnog jezika” (iako istovremeno „bez stroge ‚kontrolne’ kodifikacijskih normi”), koji se kao „neusiljen, prirodan, familijaran [подвукао – Р.Б.], ‚srednji’ stil (...) rabi u običnome govoru (dakako: u govoru obrazovanih ljudi)” (...). Izričito ga razlikujući od „supstandarda”, za Silića razgovorni stil ipak može sadržavati „i vulgarizama, i dijalektizama, i regionalizama (provincijalizama), i barbarizama”. Silićev koncept razgovornoga stila pripušta dakle i ponešto dijalekatskih obilježja u sebe, i to – sudeći prema opisu – isključivo na leksičkoj razini, no žargonskih nimalo. (Točnije, prema njemu pojedine žargonske riječi – a žargone Silić određuje kao „specijalne jezike pojedinih socijalnih skupina ljudi” – u razgovorni stil ulaze tek kada postanu dijelom općega govora zajednice i prestanu biti žargonizmima, rekli bismo dakle: kad takve riječi postanu općekolokvijalizmima.) (Кошћак 2018).

Пошто је проблем комплексан, Кошћак пише даље:

Uobičajenije je međutim da se kao socijalno osobite varijante kolokvijalnoga jezika shvaćaju razni žargoni. Na tom je tragu određenje žargona Ranka Bugarskoga, prema kojemu se on može definirati kao „neformalni i pretežno govorni varijetet nekog jezika koji služi za identifikaciju i komunikaciju unutar neke društveno određene grupe – po profesiji, socijalnom statusu, uzrastu i slično – čije članove povezuje zajednički interes ili način života, a koja uz to može biti i teritorijalno omeđena” (...). Bugarski razlikuje profesionalne, supkulturne i omladinske žargone, napominjući da su neki supkulturni žargoni istovremeno i karakteristično omladinski (Кошћак 2018).

Имајући у виду посебности између појединих стилова, тако схваћен појам фамилијарног/колоквијалног језика ипак, чини се, поједностављено оправдано омогућава ставити знак једнакости између фамилијарног језика и жаргона посебно, ако се узме у обзир компаративна анализа грађе двају језика и различити погледи на фамилијарни језик (то јест схватање и дефинисање) у српској и пољској литератури. На такав став утичу такође обимна српска литература и речници².

2. Општа лингвистичка дефиниција жаргона

По мишљењу пољског лингвисте Кажимјежа Полањског (Kazimierz Polański), жаргон (али и арго, сленг, а у српској терминологији понекад и шатровачки говор – као нпр. језик криминалаца) јесте језик одређене друштвене групе, као што су ђаци, студенти, спортисти, војници, лекари и сл., који се рачуна као нижи по рангу у културном смислу. Разликује се од општег језика пре свега на лексичком, а не граматичком нивоу, као што је видљиво у односу на дијалекте. Лексичка одвојеност жаргона може бити мала, али и значајна – у овом другом случају жаргон престаје бити разумљив онима које га не користе и по својој природи такав жаргон се приближава тајном, шифрованом језику (Полањски 2003: 708). Жаргон карактеришу: посебан избор речи, честе посуђенице из страних језика и то, што се тиче овог текста, деформација облика речи. Сам термин ’жаргон’ обухвата две следеће појаве:

² Уп. наведену литературу.

- 1) стручни, професионални жаргон (нпр. докторски жаргон, спортски жаргон и сл.);
- 2) супкултурни жаргон (везан за неку супкултуру, нараштај – на пример ђачки жаргон, студентски жаргон, жаргон наркомана и сл.).

3. Начини творбе жаргона у српском и пољском језику

Велика већина жаргонских лексичких особености како у српском, тако и у пољском језику (Самарџија/Селак 2001: 766–767) односи се на:

- а) семантичко проширење општестандардних лексема, нпр.:

срп. мачка 1. 'девојка'; 2. 'згодна девојка'; пољ. *kicia* 'исто';
срп. *шљива* '1. женски полни орган'; срб. и пољ. (*śliwa*) 2. 'модрица на оку/очима' и сл.

- б) деривацију уз помоћ непродуктивних суфикса у српском стандардном језику, али веома продуктивних у жаргону, који су баш карактеристични за ту врсту језика, као што су суфикси –(ар)ош, –(ј)ак, а у пољском језику уз помоћ продуктивних суфикса –*ek* или –*ka* нпр.:

срп. *цинкарош* 'информатор' < *цинкарити* vi (< нем. *zinken* 'информисати, дати на знање'); *двособњак* 'двособни стан' < *две собе* и сл.

пољ. *uniwerek* m < *uniwersytet* 'универзитет'; *legitka* f < *legitymacja* 'карта, лична исправа';

- в) метатезу – поремећај гласова или слогова у речи, нпр.: срп. *бродо* < *добро*; *чкоде* < *дечко* и сл.³

Ова је појава позната и у пољском жаргону, но знатно је ређа него у српском – нпр. пољ. *juchu* < *chuj!* 'вокатив за вулг. мушки полни орган или *wisnia* обично значење 'вишња' < *świnia* 'свиња' и сл.

- г) губљење гласова у речима, скраћење речи које припадају стандардном језику, нпр.: срп. *бус* < *аутобус* (пољ. *bis* у значењу *комби*); срп. *факс* < *факултет*; срп. и пољ. *профа* < *професор(ка)* / *профа* < *profesor(ka)* и сл.

- д) посуђенице из страних језика, поготово (али не само) из енглеског, нпр.:

срп. *фаца* 1. 'битно лице'; 2. 'позната особа'; 3. 'згодан мушкарац' < итал. *faccia* 'лице'; срп. *фајтер* 1. 'насилна особа'; 2. 'борац (нарочито у спорту)' < енгл. *fighter* 'борац'; срп. и пољ. *флеи* / *fleš* 1. 'нагла еуфорија под дејством дроге'; 2. 'стање по престанку дејства дроге' < амер. сленг. *Flash*;

фрајер у српском језику има више значења, најчешће: 1. 'згодан, млад, леп мушкарац'; 2. 'помодни младић'; 3. 'обестан младић', али исто и 'наиван мушкарац, незналица, почетник и слично' (пољ. *frajer* је познато само у овом последњем трећем значењу.) < нем. *der Freier* 'фрајер, конкурент' и сл..

³ Потпуну анализу овог типа у савременој жаргонизацији у српском језику (у поређењу са другим јужнословенским језицима) представила је пољском читаоцу Ана Скиба (2011: 405–412).

ђ) сложенице и полусложенице, нпр:

срп. *говнојед* m 'аморална особа' < *говно* n + *јести* (* стсл. *једти*) vi + $\emptyset$;
мамојед m 'кретен' < *мама* f + вулг. *јебати* vi и тако даље.

пољ. *mózgojeb* m 'јефтино, хемијско вино (након његове употребе обично боли глава,
 а сам човек може да се понаша чудно' < *mózg* m 'мозак'+ вулг. *јебаћ* vi + $\emptyset$
oczojebka f < *oczy* f pl. 'оџи' + вулг. *јебаћ* vi + *-ka* 'батеријска лампа, светиљка'.

е) врло честу творбу вулгаризама.

Поред својствених лексичких и лексичко-семантичких конструкција жаргон карактерише такође врло богата, карактеристична фразеологија, нпр. срп. *појавити се у новом издању* 1. 'постати бољи'; 2. 'постати млађи' или *бити у другом стању* срп. 'бити врло пијан' и 'бити трудна', пољ. *być w innym stanie* 'бити трудна'.

Грађа за анализу је преузета из српских речника жаргона, пре свега из *Београдског фрајерског речника* П. Имамија (Имами 2007), и пољских интернетских речника: *Wasistdas.pl. Slang. Neologizmy. Mowa potoczna*⁴ и *Miejski słownik slangu i mowy potocznej*⁵.

4. Типови фонетских скраћеница у српском и пољском фамилијарном језику

4.0. Уводне напомене

Фонетске скраћенице, иначе гласовне редукције (у лингвистичкој литератури познате такође под називом елизија) један су од типова жаргонизације. Ова појава, с једне стране, јесте лингвистичке, фонетске природе, а с друге је повезана с културом језика.

Предмет такве анализе нису акроними, речи које се користе да се означи да су нека слова, која се пишу заједно, само почетна, прва слова неких других речи која, иако сама за себе не значе ништа, заједно написана означавају неки појам. „Скраћеницу” разумемо у том случају као скраћени запис речи, која је саграђена од једног или неколико гласова (фона) и написана словима. Скраћенице могу да се односе на изостављање (прескакање) задњег, средишњег или почетног дела речи. Схваћен на овај начин термин у односу на српски (и пољски) омладински жаргон (као и колоквијални језик уопште) дозвољава да се нагласе три његова типа, то јест: 1) иницијалне скраћенице – **апкопе**, 2) медијалне скраћенице – **синкопе** и 3) финалне скраћенице – **аферезе**. Језичка економија јесте један од разлога за појаву скраћених речи. Према Весни Мухвић Димановски:

⁴ <http://www.vasisdas.pl/>.

⁵ <https://www.miejski.pl/>.

Језица се економија често доводи у везу и с језичним посудијанјем (...), тј. управо се разлогом за употребу туђаца (у каснијој фази посудијеница) наводи жеља за што краћим начином изражавања. То заиста у много случајева и јест тако, јер су се mnogobrojне посудијенице задржале у некоме језику баš захваљујући томе што су краће па стога и погодније од домаћих еквивалената који се нуде као замена или чак од већ постојећих домаћих истоизнајчница или блискоизнајчница. У данашње се вријеме због све ујурбанијег темпа живота језијни израз, посебиче у свакодневној употреби, настоји свести на што је могуће мању мјеру; чини се да ђовјек више нема времена за опширност, него своју комуникацију обавља брзо, кратко и сажето. У том смислу не само да се јавља честа употреба кратких, садржајно обично врло прецизних, посудијеница, него се и многе ријечи из домаћег вокабулару скраћују и рабе у таквоме скраћеном облику у многим ситуацијама. Када говоримо о домаћем вокабулару, мислимо на изворне, аутохтоне ријечи некога језика, али и на старе, давно удомаћене посудијенице (Мухвић Димановски 2001: 193).

Анализирајући језичку грађу може се приметити да највећи део скраћеница, како у српском, тако и у пољском језику чине апокопе. Ситуација је нешто другачија у нашим језицима кад је реч о синкопи и аферици.

4.1. Апокопа

Апокопа се етимолошки изводи из грч. *αποκοπή* досл. 'одбијање, одсецање, одрезивање; *αποκοπτο*: одбијем, одсечем), то јест од *αποκόπτειν* 'одсећи'. Претпоставља се фонетска трансформација, која се базира на изостављању гласова на крају речи, на испадању једног или више гласова или слогова на крају речи. Ово је стилска фигура која настаје отпадањем гласова, а каткад и целог слога. Ова појава посебно се тиче самогласника без нагласка⁶ и слична је (или иста) у другим језицима (уп. нпр. пољ. *tak* из старопољског *tako*, или *iz* 'да' < из старопољског *ize*. У наше време апокопа се потврђује и у чешком [нпр. фамилијарно *lip* < *lípe* (из *lépe*) 'боље'] или у немачком језику (*in Schlaf* < *in Schlaffe* 'у сну') (Полањски 2003: 50). Може се такође често срести у фамилијарном / жаргонском језику Срба и Пољака. Апокопе се могу поделити на неколико подгрупа. Прву од њих чине, могло би се рећи, „чисте” апокопе, то јест оне које не мењају или мењају граматички род у односу на изворни облик. У стварности, у току овакве промене долази само до изостављања гласа или гласова. Овај тип скраћеница у српском и пољском фамилијарном/жаргонском језику веома је продуктиван, уп.:

4.1.1. Апокопа без промене рода са мушким граматичким родом

Ово је врло популаран тип творбе у српском и пољском фамилијарном језику. Могућности и учесталост њихове творбе су (могло би се рећи) без ограничења. Ево неколико српских и пољских примера:

срп. *Амер m* < *Американац m* (*Ameri su 1945. trebali da odluče: baciti atomske bombe ili poslati Čak Norisa. Odlučili su se za humaniju varijantu*⁷); *бураз m* *hip*. < *буразеру m* 1. 'брат'; 2. 'пријатељ' (Халиловић и др. 2002: 101) [< тур.-перс. *birader* (Имами 2007: 66) (*baradar*)

⁶ У српском фамилијарном језику сугласници такође могу да буду предмет апокопе.

⁷ http://www.ludomanija.net/vicevi/Chuck_Norris.htm (цитирани примери употребе са веб-страница у оригиналном запису).

'брат' (Акопчањан 2010: 79)] (...*bas sam to komentarisao sa burazom neki dan dok sam gledao ovaj film...*⁸); *деген* m < *дегенерик* m 'будала' (*Maja bolesnu djecu naziva DEGENIMA?!...*⁹); *фуш* m 'лоше обављен посао' < *фушер* m 1. 'забушант'; 2. 'надримажстор' < нем. *Pfischer* m 'надримажстор'; *зут* m < *зутљај* m; *хаи* m < *хаиши* m (*Nestalo je sarme, hasam paprikaš, nestalo je hedova zato pušim haš*)¹⁰; *кас* m < *касетофон* m; *моб* m < *мобител* m; *најт* m < *најтамш* 1. 'друг, пријатељ'; 2. 'цимер'; 3. 'ортак (у сумњивом послу)'; 4. 'истомишљеник' < маџ. *rajtás* 'друг, пријатељ'; *шиз* m < *шизофреничар* 1. 'психопата'; 2. 'ексцентрич'; 3. 'луда забава' [*постати шиз* 'постати ексцентричан', *jesi li za neki šiz?* 'јеси ли за неку луду забаву?'] (Имами 2007: 470)]; *Таи* m < *Таишмајдан* 'парк и спортски центар у Београду' и сл.

У пољском језику су скраћенице овог типа такође бројне. Начин творбе је исти као и у српском фамилијарном језику, уп.: *алко* m < *alkohol* m; *бро* m < *browar* m 'место, где се производи пиво, само пиво' *бук* m < *bukmacher* m 'кладионичар, кладионица'; *дезо* m < *dezodorant* m 'дезодоранс'; *w porzo* пропозициона фраза < *w porzqdku* пропозициона фраза 'у реду' и сл.

4.1.2. Апокопа с променом рода

4.1.2.1. Апокопа с додатним суфиксом

Овај тип апокопе карактеристичан је за знатан број жаргонизама. Овде можемо наћи такве српске примере као што су нпр: *брис* m 'бежање' < *брисање* n (од *брисати*) [*bris!* – *gubi se!*, *ivatiti bris* 'побећи' (Имами 2007: 62)]; *цим* m < *цимање* n 1. 'убеђивање, наговарање'; 2. 'досађивање, гњаважа'; 3. 'исцрпљивање'; 4. 'позивање телефоном' < *цимату* vi (*Inače, sve vreme razgovori preko mobilnog idu na naš račun, on samo pusti cim, a mi ga zovemo*¹¹); *дрп* m < *дрпање, дрписање* n 1. 'еротско пипање, грљење и миловање'; 2. 'крађа' < *дрпати, дрписати* [*Radi se o velikoj pljački po srbijanskom „drp” sistemu – od svakog po malo, da se kao ne primeti* (Герзић Б./Герзић Н. 2002: 66)]; *фриз* m < *фризура* f [*što Ti je friz!* – *što imaš lepu frizuru!* (Имами 2007: 148)]; *врше* se *последње поправке фриза, затеже се гардероба*) (Герзић Б./Герзић Н. 2002: 85) или *фур* m < *фурање* n 'бежање' и сл.

Пољски језик, чини се, није баш толико креативан у творби апокопе с променом граматичког рода у односу на изворну реч. У пољским интернетским речницима наведеним на почетку рада пронађен је само један пример апокопе овог типа, уп.: *инста* f < *Instagram* m.

4.1.2.2. Апокопа с додатним суфиксом

У оквиру ове групе налазе се апокопе, које у односу на основни облик не мењају врсту речи, као и оне које мењају врсту.

4.1.2.2.1. Апокопа с додатним суфиксом без промене врсте речи

Апокопе с додатним суфиксом без промене врсте речи у односу на изворну лексему чине доста бројну групу, како у српском, тако и у пољском језику, уп. нпр. српске примере: *амфи* m < *амфетамин* m; *факс* m < *факул-*

⁸ <http://vukajlija.com/zabava/posteri/245270>.

⁹ <http://www.forum-srbija.com/viewtopic.php?f=1&t=2&start=8980>.

¹⁰ www.inkarp.com/YouTube/profile/TheGenocyd96/.

¹¹ http://www.putovanja.info/forum/topic/5362-jahorina/page__st__30.

met m (*promašiti faks* 'umesto na fakultet otići na neko drugo mesto' (Имами 2007: 125); *Otišao sam do faksa i normalno pao ispit jer nikako nisam mogao da verujem u ono što mi se dogodilo*¹²); *фуза* f < *физика* f (*Da stvar bude josh bolja svi iz fize imaju reshenja*¹³) и сл.

Додатни суфикс често је деминутивне природе, што само потврђује да многе скраћене речи добијају наставке за деминутив и, премда немају изразито хипокористичко значење, ипак су афективно обојене и одражавају одређени ступањ присности с објектом који означавају (Мухвић Димановски 2001: 201). Ево неколико примера: *компић* m < *компјутер* m; *хомић* m < *хомосексуалац* m или *цртаћ* m < *цртани филм* m.

У пољском језику овај тип творбе је такође врло популаран, уп. нпр.: *фотка* f < *fotografia* f 'фотографија'; *универек* m < *uniwersytet* m 'универзитет'; *легитка* f < *legitymacja* f 'карта, лична исправа' и сл.

4.1.2.2.2. Апокопа с додатним суфиксом и с променом врсте речи

У већини случајева проблем појављивања ових скраћеница тиче се конзервије. Ова појава припада једној врсти деривације именица од глаголских основа и базира се на томе што се глаголска парадигма мења са именичком парадигмом. У пронађеној српској грађи могуће је издвојити мушки тип са нултим суфиксом. Ова врста творбе скраћеница у српском фамилијарном језику је веома продуктивна, уп. нпр.: *исфур* m 1. 'избацивање'; 2. 'протеривање (из неке државе)' < *исфурати* vt 1. 'истерати, избацивати'; 2. 'протерати (из неке државе)'; *кец* m 1. 'обмана'; 2. 'самообмана' < *кецнути (се)* vt 'обманути (се), преварити (се)'; *кок* m 1. 'ударац'; 2. 'хитац' < *кокати* vi 1. 'тући'; 2. 'убијати'; 3. 'обављати сношај'; 4. 'ждерати'; 5. 'неумерено пити алкохолно пиће' [*Pa, kok u glavu!* 'Pa, udarac (ili hitac) u glavu (Имами 2007: 233)]; *маз* m 'крађа' < *мазнути* vt 1. 'украсти'; 2. 'отети'; 3. 'не питајући узети што'; 4. 'успети у удварању'; 5. 'преотети љубавног партнера' [*maz!* 'grabi!'] (Имами 2007: 293)]; *упиш* m 'врло смешно' < *упишати се (од смеха)* vt 'смејати се јако много' [*upiš živi* 'смешно да не може бити смешније'] (Имами 2007: 514)] и сл.

И у пољском језику ћемо наћи доста примера сличних српским, нарочито оним насталим у најновијем времену. Занимљиво је, такође, што при оваквој творби могу да учествују и пропозиционе фразе у функцији прилога, сами прилози и, наравно, глаголи, уп. нпр.: *нараска* f < *na razie!, do zobaczenia!* 'ћао, довиђења, поздрав, збогом' или *нарка* f < *na razie!, do zobaczenia!* 'ћао, довиђења, поздрав, збогом'; *навза* f < *nawzajem* (прилог) 'такође'; *брехт* m < жарг. *brechtać się* vi 'смејати се' и сл.

4.2. Синкопа

Синкопа се етимолошки изводи из грч. *sinkope* 'сећи, прекидати, сузети'. Ово је фонетска појава која се тиче губљења неакцентованог самогласника који стоји у средини речи (али може бити и губљење сугласника)

¹² http://www.backatopola.in.rs/erotika/erotske_price_12.php.

¹³ <http://www.mg-forum.net/index.php?showtopic=2026&mode=threaded&pid=46730>.

или губљење целог слога у вези с чим долази до скраћења речи (Полањски 2003: 580). Ова је појава типична за брзи, мање тачан, мање пажљив, или чак непрецизан, непажљив изговор. Она се може упоредити с пољским примерима (пољ. погрешно *wogle* – *ispr. w ogóle* 'уопште' или *trza* – *ispr. trzeba* 'треба'). У српском и пољском фамилијарном језику/ жаргону синкопу можемо наћи много ређе него апокопу. У српској језичкој жаргонској грађи нашли смо само следеће именичке падежне и глаголске личне облике, уп.: *б'ате!* < *brate!* (Вок. 'ірон. *пријатељу!*); *изем* < *изједем* 1. Sg j. [у смислу *изјести* 'уништити, убити'; *изем Ти...!* 'да иде до đавола...!'] (Имами 2007: 189)]; *мош* < *можеш* 2. Sg j. (*мош мислити!* 'можеш замислити'); *мпу!* (*м'у!*) < *мару!* 'губи се' [*мрш одавде!* 'губи се одавде!'] (Имами 2007: 305)] и *ша* < *шта* [*ша каже?* 'што говори?'] (Имами 2007: 461)]. Овој групи такође припада скраћени облик броја *јен* < *један*.

У пољском језику синкопе можемо наћи у примерима као што су: *orginalny* < *oryginalny* N. 'originalan' *chrzesny* < *chrzestny* N. 'kum', *nastka* < *nastolatka* N. 'tinejdžerka' или *siora* < *siostra* N. 'sestra'.

4.3. Афереза

Афереза се етимолошки изводи из грч. *apheiresis* 'одузимање, отимање, скидање'. Ова фонетска појава подразумева губљење гласа или гласова на почетку речи (Полањски 2003: 19). Афереза је у српском жаргону на другом месту што се тиче фреквентности творбе скраћеница, а само скраћивање се тиче губљења једног или два почетна слога. Због тога што се скраћивање врши на почетку речи, наравно, не долази до промене рода. Српски речници жаргона пружају различите скраћенице овог типа, као што су нпр.: *бач* < *јebач* m 1. 'мушкарац склон сексу'; 2. 'супериоран мушкарац'; *бил* < *дебил* m 1. 'глупан'; 2. 'ограничена особа'; *блем* < *проблем* m (*нeма блeма* 'нема проблема'; *Kad budes menjao akumulator onda tad kupi sa tom amperazom i njega i nema blema*¹⁴); *цајац* < *полицajaц* m; *церт* < *концерт* m (*mandarina i ja idemo na cert*¹⁵); *ција* < *полиција* f; *деса* < *стјуардеса* f; *фон* < *телефон* m; *љубац* m < *пољубац* m; *мић* < *грамић* m 'грам дроге' и сл. У овом типу скраћивања можемо наћи такође два лична глаголска облика: *бем ти* < *јebem ти* 1. Sg j. (*Bem ti ove debile što sebe nazivaju „patriotama”*¹⁶) и *иeм* < *плешем* 1. Sg j.

При аферези понекад такође може да дође до скраћивања самих жаргонизама и додавања суфикса женскога рода. У сакупљеној грађи два су таква примера, то јест: *цана* ф 1. 'млада проститутка'; 2. 'женски полни орган' < *испрцана* адј и *сошка* ф < *насош* m + *-ка* [*Pretio je da ce se dokopati soške...* (Герзић Б./Герзић Н. 2002: 251)].

Што се пољског језика тиче, афереза, иако је позната у језику (уп. нпр. пољ. *skra* < *iskra* 'искра'), у фамилијарном језику је упадљиво одсутна. У

¹⁴ <http://www.opelclub.rs/forum/viewtopic.php?t=49957>.

¹⁵ <http://twitter.com/#!/billyjane/statuses/136138652161032192>.

¹⁶ <http://bentisve.com/>.

сакупљеној пољској грађи пронађена су само три примера, то јест: *bus* < *autobus* 'најчешће у смислу комби', *uj* < *chuj* vulg. 'мушки полни орган' и *bry* < *dzień dobry* 'добар дан'.

5. Закључак

Поређење скраћивања речи у оба словенска језика доказује да наши језици имају велике сличности, а много мање разлика. Скраћени се облици јављају у сва три типа фонетских скраћеница. Највећи је број апокопа – како у српском, тако и у пољском језику. Што се тиче синкопе, она је такође присутна у српском и пољском фамилијарном језику, но ипак је то ређа појава. Занимљиво је да за аферезу, а у том случају се језици понешто међусобно разликују – у српском језику чешће долази до творбе аферезе него у пољском. У оба језика појава скраћења је обележје понајпре фамилијарног језика и жаргона, али један део скраћених облика прелази честом употребом у више жанрове, чак и у стандардни језик. Многе скраћене речи добијају наставке типичне за деминутив и премда немају изразито хипокористично значење, афективно су обојене и одражавају одређени ступањ присности с објектом који означавају (Мухвић Димановски 2001: 201). У српском, најчешћи је такав суфикс *-ић* и по значењу се може упоредити с пољским суфиксом *-ek* (за женски род *-ka*).

Природу фонетских скраћеница овог типа, наравно, правописи не узимају у обзир, све док такав облик не уђе у стандардни језик.

Сам проблем фонетских редукција везан је за сваки језик. Треба ипак нагласити да се српске жаргонске скраћенице, које су творене од вулгаризама, у многим случајевима могу рачунати као једна „врста еуфемизама”, зато што немају толико вулгарну нијансу као „вулгаризми у целости”, и често прелазе границу жаргона и општег језика. Такве скраћенице, на пример, могу се чути у српским позориштима, у којим глумци који учествују у некој позоришној представи замењују пуне вулгаризме њиховим скраћеним обликом.

ИЗВОРИ

- Андрић 2005:** Д. Андрић, *Двосмерни речник српског жаргона и жаргону сродних речи*, друго, знатно допуњено издање, Београд: Zepter Book World.
- Правопис 2002:** М. Пешикан, Ј. Јерковић, М. Пижурца, *Правопис српскога језика. I. Правила и њихови основи. II. Речник уз правопис*, Нови Сад – Београд: Матица српска – Завод за уџбенике и наставна средства.
- Хлебец 2006:** Б. Хлебец, *Енглеско-српски, српско-енглески речник сленга*, друго, допуњено издање, Београд: Београдска књига.

ЛИТЕРАТУРА

- Акопцањан 2010:** Ž. Akopdžanjan, *Reči persijskog porekla u govoru naroda bivše Jugoslavije*, Beograd: Društvo srpsko-iranskog prijateljstva.
- Бугарски 2006:** R. Bugarski, *Žargon. Lingvistička studija*, drugo prerađeno i prošireno izdanje, Beograd: Čigoja štampa.
- Герзић Б./Герзић Н. 2002:** B. Gerzić, N. Gerzić, *Rečnik savremenog beogradskog žargona*, Beograd: Istar.
- Халиловић и др. 2010:** S. Halilović, I. Palić, A. Šehović, *Rječnik bosanskog jezika*, Sarajevo: Filozofski fakultet u Sarajevu.
- Имами 2007:** P. Imami, *Beogradski frajerski rečnik*, III dopunjeno izdanje, Beograd: NNK International.
- Кнежевић 2010:** Z. Knežević, *Čovek u žargonu (Semantičko-derivaciona analiza žargonizama sa arhisemom „čovek“)*, Beograd: Alma.
- Кошћак 2018:** N. Koščak, *Šrajbenzi spiku? Stilovi hrvatske žargonske i žargonizirane proze 1990-ih i 2000-ih*, Stilistika.org; Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek za kroatistiku – Katedra za stilistiku, Zagreb 2018 <издање on-line: <https://stilistika.org/zargon-i-kolokvijalni-jezik>> 31.10.2019.
- Ласковски/Вробел 1964:** Laskowski R., Wróbel H., *Użycie paradygmatu w funkcji formantu słowotwórczego, Język Polski*, Kraków, z. 4, 214–220.
- Милојковић 2000:** M. Milojković, *Reči – rečnik đačkog žargona*, Vršac: Viša škola za obrazovanje.
- Мухвић Димановски 2001:** V. Muhvić-Dimanovski V., *Apokopa i afereza u funkciji jezične ekonomije, Suvremena lingvistika*, Zagreb, Vol. 51–52 No. 1–2, 2001., 191–202.
- Полањски 2003:** K. Polański (red.), *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, wydanie trzecie bez zmian, Wrocław-Warszawa-Kraków: Ossolineum.
- Самариџа/Селак 2001:** M. Samardžija, A. Selak, *Leksikon hrvatskoga jezika i književnosti*, Zagreb: Pergamena.
- Скиба 2011:** A. Skiba, *Metateza w serbskim żargonie, Bałkański folklor jako kod interkulturowy*, tom 1, red. J. Rękas, Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 405–412.

Интернетски извори

- <http://bemtisve.com/>
- <http://tweetmeme.com/story/5512429840/medija-centar-beograd>.
- <http://twitter.com/#!/billyjane/statuses/136138652161032192>.
- <http://vukajlija.com/zabava/posteri/245270>.
- http://www.backatopola.in.rs/erotika/erotske_price_12.php.
- <http://www.forum-srbija.com/viewtopic.php?f=1&t=2&start=8980>
- http://www.ludomanija.net/vicevi/Chuck_Norris.htm.
- <http://www.mg-forum.net/lofi/version/index.php?t2026.html>.
- <https://www.miejski.pl/>.

<http://www.opelclub.rs/forum/viewtopic.php?t=49957>.

http://www.putovanja.info/forum/topic/5362-jahorina/page__st__30.

<http://www.vasisdas.pl/>.

www.inkarp.com/Youtube/profile/TheGenocyd96/.

(приступ свим веб-страницама цитираним у раду од 10.09.2017. до 31.10.2019.)

Robert Bońkowski

PHONETIC ABBREVIATIONS IN SERBIAN AND POLISH FAMILIAR LANGUAGES.
SIMILARITIES AND DIFFERENCES

Summary

The article addresses vocabulary in familiar language / conversational language / jargon in terms of the reduction of individual sounds and/or entire sound groups by Serbian and Polish people. Apocope, syncope and apheresis in one South Slavic and in one West Slavic language – that is, in Serbian and in Polish – were selected for analysis. A comparative method for the analysis of the elision in the two languages was employed in the paper. Analysis of the language material led to the conclusion that the Serbian and Polish familiar languages often use elision, all three types of phonetic abbreviations being present in both languages (with a slight deviation from the rule – only apheresis proved to be more common among Serbian than Polish people).

Keywords: Serbian language, Polish language, familiar language (speech), phonetics, elision.